

สรุปและข้อเสนอแนะ

พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย หัวใจสำคัญ
ของระบอบประชาธิปไตย คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดสรร
ทรัพยากรและผลประโยชน์ของสังคมอย่างมีแบบแผน แต่สภาพสังคมปัจจุบันมีความซับซ้อน
หลากหลายและมีขนาดใหญ่ขึ้นมาก ประชาชนจึงไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดสรร
ทรัพยากรและผลประโยชน์ของสังคมโดยตรง จึงจำเป็นต้องมีตัวแทนของประชาชนเข้าไปทำ
หน้าที่แทน และสถาบันการเมืองที่มีหน้าที่สำคัญในการสรรหาบุคคลมาให้ประชาชนเลือกตั้งตัวแทน
ก็คือพรรคการเมือง และในการเลือกตั้งนั้นหากพรรคการเมืองใดมีการจัดสร้างและรักษาฐาน
คะแนน ได้หนาแน่นแล้วก็ย่อมจะได้เปรียบพรรคการเมืองอื่นในการที่นำไปสู่ชัยชนะในการเลือกตั้ง

จากการศึกษาเรื่องการสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงของพรรคการเมืองในเขต
กรุงเทพมหานคร โดยได้ตั้งสมมติฐานของการศึกษาไว้ว่า

พรรคการเมืองสามารถสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงในเขตกรุงเทพมหานคร ได้
โดยอาศัยปัจจัยสำคัญ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางการเมืองพรรค
2. การจัดองค์กรทางการเมืองของพรรค
3. โรงเรียนการเมืองของพรรค
4. การทำโครงการที่เสริมสร้างภาพลักษณ์อันเป็นที่ยอมรับของฐานคะแนนเสียง

ของพรรค

ผลการศึกษาวิจัยพบว่ามีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญ โดยแยกเป็นประเด็นในการนำเสนอ ดังต่อไปนี้

รูปแบบและวิธีการในการสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงของพรรคพลังธรรมในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า อาศัยปัจจัยสำคัญ ๗ สามารถแยกได้เป็น

1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของพรรค

เป็นการแสดงออกของพรรคพลังธรรมโดยบุคลากรของพรรค ที่มีลักษณะแสดงถึงการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่มีคุณธรรม จนประชาชนทั่วไปเห็นด้วยคล้อยตามและสนับสนุน คุณธรรมทางการเมืองของพรรคพลังธรรมคือ การแสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริต สมถะเสียสละ มีความสามารถ เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน หากจะแยกแยะถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้ก่อเกิดภาวะผู้นำของพรรคพลังธรรมก็สามารถชี้ให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญ ๗ ดังนี้

1.1 ภาวะผู้นำของพลตรีจำลอง ศรีเมือง ที่ได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในแนวทางยึดมั่นในคุณธรรมในฐานะผู้ปฏิบัติธรรม รับประทานอาหารมังสะวิรัติ แสดงถึงการกินง่ายอยู่ง่ายแบบสมถะ มีความสามารถทั้งทางการเมืองและการเมือง จนได้รับตำแหน่งวุฒิสมาชิกและเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เมื่อสมัครรับเลือกตั้งในฐานะนักการเมือง ก็ประสบความสำเร็จทั้งในตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สามารถระดมการสนับสนุนจากประชาชนได้เป็นจำนวนมาก เพราะพลตรีจำลอง ศรีเมือง มีภาพลักษณ์ของความมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ สมถะ มีความสามารถ เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน

1.2 การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคพลังธรรมที่แสดงออกถึงความมีคุณธรรมทางการเมืองโดยมีแนวทางการปฏิบัติตามสัญญาประชาคม 4 ข้อ ของพรรคพลังธรรม อันได้แก่

- หวังและรับเฉพาะสิ่งที่พึงได้โดยชอบธรรมเท่านั้น
- ไม่ซื้อเสียง ไม่แจกข้าวของเพื่อแลกกับคะแนนเสียง
- ไม่หวังและแย่งกันเป็นใหญ่
- ไม่ไปปดมดเท็จ จ้างจบบ หยาบช้า ให้ร้ายป้ายสี

การที่พรรคหลังธรรมดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยยึดถือสัญญาประชาคมข้างต้นนั้น ทำให้พรรคหลังธรรมโดดเด่นแตกต่างไปจากพรรคการเมืองอื่น ๆ จึงเป็นที่เชื่อถือสนับสนุนของประชาชน

1.3 สถานการณ์ทางการเมือง ประชาชนทั่วไปเบื่อหน่ายกับการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่มีลักษณะเป็น "ธุรกิจการเมือง" เมื่อพรรคหลังธรรมดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยมีแนวทางปฏิบัติตามสัญญาประชาคม 4 ข้อของพรรค จึงเป็นทางเลือกใหม่ของประชาชน

จะเห็นว่าพรรคหลังธรรมสามารถแสดงออกถึงคุณธรรมทางการเมืองจนประชาชนเห็นด้วยคล้อยตามและสนับสนุนนั้นเกิดขึ้นได้จากปัจจัยทั้งสามประการข้างต้น แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าปัจจัยที่หนึ่งคือ ภาวะผู้นำทางการเมืองของพลตรีจำลอง ศรีเมืองนั้นมีความสำคัญต่อการเกิดภาวะผู้นำทางการเมืองของพรรคหลังธรรมมาก เพราะพรรคหลังธรรมนั้นเกิดขึ้นได้จากการก่อตั้งของพลตรีจำลอง ศรีเมืองเป็นสำคัญ การปฏิบัติตามคุณธรรมทางการเมืองของพรรคหลังธรรมก็เกิดจากการประพฤติปฏิบัติของพลตรีจำลอง ศรีเมือง จนเป็นแบบอย่างของพรรคหลังธรรม

2. การจัดองค์กรทางการเมืองของพรรค

การจัดองค์กรทางการเมืองของพรรคหลังธรรมมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างความสามารถในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ของพรรคมาใช้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้พรรคมีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการทางการเมือง ซึ่งการจัดองค์กรทางการเมืองของพรรคหลังธรรมสามารถแยกพิจารณาได้สองประเด็น คือ โครงสร้างการบริหารพรรค และการจัดองค์กรเพื่อการเลือกตั้ง

โครงสร้างการบริหารพรรคหลังธรรม ประกอบไปด้วยที่ประชุมใหญ่ของพรรค ซึ่งกำกับดูแลการปฏิบัติงานของกรรมการบริหารพรรค กรรมการบริหารพรรคจะดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในนามของพรรค โดยมีหัวหน้าพรรคเป็นประธาน มีเลขาธิการพรรคกำกับดูแลการบริหารงานทั่วไป เลขาธิการพรรคจะรับผิดชอบกำกับดูแลศูนย์ประสานงานพรรค และสำนักงานพรรค ศูนย์ประสานงานพรรคหลังธรรมจะทำหน้าสาขาพรรค ปฏิบัติงานต่าง ๆ แทนพรรคหลังธรรม มีที่ตั้งอยู่ในทุกเขตเลือกตั้งของกรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างพรรค

พลังธรรมกับประชาชนในขั้นนี้ จึงสามารถสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงของพรรคได้ สำหรับสำนักงานพรรคพลังธรรมนั้นประกอบไปด้วยสำนักนโยบายและแผน และฝ่ายงานสนับสนุนของพรรคมีหัวหน้าสำนักงานเป็นผู้กำกับดูแล ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของเลขาธิการพรรค สำนักงานพรรคเป็นหน่วยงานสนับสนุนการบริหารงานของพรรคพลังธรรม โดยทำหน้าที่เป็นฝ่ายอำนวยการกลางของพรรค ทำหน้าที่ประสานงาน ติดตาม ประเมินผล สนับสนุนการปฏิบัติงานของพรรค ในด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองและเสนอแนวทางการตัดสินใจแก่พรรค รวมทั้งรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชน แล้วส่งเรื่องให้ทางพรรคแก้ไขปัญหานั้นเป็นการสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงของพรรคได้ทางหนึ่ง

จากที่กล่าวมาถึง โครงสร้างการบริหารพรรคพลังธรรมมีข้อที่น่าสังเกตว่าพรรคพลังธรรมให้อำนาจหัวหน้าพรรคในการแต่งตั้งกรรมการบริหารพรรคดำรงตำแหน่ง รองหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค รองหัวหน้าพรรค และตำแหน่งอื่น ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกฎเหล็กประชาธิปไตย (iron law of oligarchy) ในองค์การของ Robert Michels ได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับ "ธรรมชาติ" ของพรรคพลังธรรมที่ผ่านมาอันหมายถึงการมีศูนย์กลางของพรรคอยู่ที่หัวหน้าพรรค โดยเฉพาะช่วงเวลาที่พลตรีจำลอง ศรีเมือง ดำรงหัวหน้าพรรค

การจัดองค์การเพื่อการเลือกตั้ง เพื่อให้การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคพลังธรรม มีประสิทธิภาพจนสามารถทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เลือกพรรคพลังธรรมให้มากที่สุด พรรคพลังธรรมจึงมีการจัดองค์การเพื่อการเลือกตั้ง โดยคณะกรรมการบริหารพรรคจะกำกับดูแลนโยบายการรณรงค์หาเสียง และสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในการรณรงค์หาเสียงนั้นคณะกรรมการบริหารพรรคจะแต่งตั้งผู้อำนวยการศูนย์อำนาจการเลือกตั้งทั่วไป เป็นผู้กำกับดูแลการวางแผนการเลือกตั้ง การประสานงานการรณรงค์เลือกตั้งสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์แก่ศูนย์อำนาจการเลือกตั้งประจำในแต่ละเขตเลือกตั้ง รวมทั้งกำกับดูแลศูนย์อำนาจการเลือกตั้งประจำในแต่ละเขตเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่พรรคพลังธรรมวางแผนนโยบายไว้ ศูนย์อำนาจการเลือกตั้งประจำในแต่ละเขตเลือกตั้งจะรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งตามแผนนโยบายของพรรค และจะสนับสนุนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของศูนย์ย่อยตามพื้นที่ที่เป็นฝ่ายปฏิบัติการรณรงค์หาเสียง ในพื้นที่เขตการปกครองต่าง ๆ สำหรับบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติงานในองค์การเพื่อการเลือกตั้ง

ของพรรคหลังธรรมนั้นพบว่ามิบุคคลสามกลุ่ม กลุ่มแรกคือกลุ่มบุคคลที่มีตำแหน่งทางการเมืองหรือมีตำแหน่งในพรรค เช่น กรรมการบริหารพรรค สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (ส.ก.) สมาชิกสภาเขต (ส.ช.) เป็นต้น กลุ่มที่สองคือกลุ่มบุคคลที่รับค่าตอบแทนจากพรรคได้แก่เจ้าหน้าที่ของพรรคและลูกจ้างของพรรค กลุ่มที่สาม คือ กลุ่มอาสาสมัครของพรรค ซึ่งมีกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมชาวสันตือโคก ซึ่งมีความสัมพันธ์อันดีกับพลตรีจำลอง ศรีเมือง และผู้มีความสนิทสนมกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น ญาติ เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น กลุ่มอาสาสมัครของพรรคหลังธรรมนี้ผูกยึดกันด้วยระบบความสัมพันธ์ของคนไทยเช่นรู้จักกัน จึงมีโอกาสพบปะกัน แล้วเกิดความใกล้ชิดกันจนไว้วางใจกันเป็นเหตุให้เป็นเพื่อนหรือพวกเดียวกัน จึงช่วยเหลือกัน มีการนั่งพาอาศัยกัน เป็นต้น

เมื่อมีการจัดองค์การเพื่อการเลือกตั้งแล้ว พรรคหลังธรรมก็มีการใช้สื่อและวิธีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเพื่อสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียง ซึ่งมีเอกลักษณ์ของพรรคหลังธรรมเอง อาทิเช่น การใช้ใบปิดและแผ่นป้ายที่มีรูปพลตรีจำลอง ศรีเมือง และเครื่องหมายของพรรคหลังธรรม ติดพร้อมทั้งรูปและหมายเลขของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การใช้วัสดุเหลือใช้ เป็นสื่อโฆษณาหาเสียงอันเป็นการเน้นนโยบายการประหยัดในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การปราศรัยใหญ่และปราศรัยย่อยที่ไม่โจมตีคู่แข่งชั้นทางการเมือง การจัดชบวนแห่พลตรีจำลอง ศรีเมือง ในการเชิญชวนประชาชนไปเลือกพรรคหลังธรรม การโทรศัพท์เชิญชวนลงเสียงไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และการใช้สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (ส.ก.) และสมาชิกสภาเขต (ส.ช.) ไปรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งแบบเคาะประตูบ้าน ก็ล้วนแล้วแต่เป็นรูปแบบและวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์ของพรรคหลังธรรม ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเพื่อสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงของพรรคหลังธรรมในเขตกรุงเทพมหานคร

3. โรงเรียนการเมืองของพรรค

เป็นกระบวนการที่ให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนและสมาชิกของพรรคหลังธรรม กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของพรรคหลังธรรมที่มีส่วนสำคัญในการสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงของพรรคหลังธรรมในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ โรงเรียนการเมืองหลังธรรม โครงการพัฒนานักบริหารการเมืองพรรคหลังธรรม และการให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนผ่านสื่อมวลชน

โรงเรียนการเมืองพลั้งธรรม ทำหน้าที่ให้การฝึกอบรมทางการเมืองให้แก่ประชาชนทั่วไปในหลักสูตรวิศวกรการเมือง ผู้ที่ผ่านการอบรมจากโรงเรียนการเมืองพลั้งธรรม จะถูกเรียกว่า "วิศวกรการเมือง" หรือ "ว.ก.ม." ผู้ผ่านการฝึกอบรมมักจะสมัครเป็นสมาชิกพรรคพลั้งธรรม รวมทั้งช่วยเหลือกิจกรรมทางการเมืองของพรรคพลั้งธรรม โดยเฉพาะการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และวิศวกรการเมืองยังได้รวมตัวกันจัดตั้งชมรมวิศวกรการเมืองพรรคพลั้งธรรม เพื่อช่วยเหลือกิจกรรมทางการเมืองของพรรคพลั้งธรรม

โครงการพัฒนาผู้บริหารการเมืองพรรคพลั้งธรรม เป็นโครงการพัฒนาบุคลากรทางการเมืองของพรรคพลั้งธรรม เพื่อให้บุคลากรของพรรคพลั้งธรรมมีความรู้ความเข้าใจในงานของรัฐบาล รัฐสภา งานของพรรค และสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างมีคุณธรรมโดยมีประสิทธิภาพสูง นอกจากนี้พลตรีจำลอง ศรีเมืองยังริเริ่มการจัดตั้ง "โรงเรียนผู้นำ" เพื่อให้การฝึกอบรมแก่ผู้นำจากภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมในหน่วยงานต่าง ๆ หากโรงเรียนผู้นำของพลตรีจำลอง ศรีเมือง ดำเนินการอย่างได้ผล ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมก็ย่อมจะกลายเป็นฐานคะแนนเสียงของพลตรีจำลอง ศรีเมืองและพรรคพลั้งธรรมได้เป็นอย่างดี

การให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนผ่านสื่อมวลชนของพรรคพลั้งธรรม จะดำเนินการโดยพลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นส่วนใหญ่ มีเป้าหมายในการให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนให้เข้าใจการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งการกระทำผ่านสื่อมวลชนประเภทสิ่งตีพิมพ์และวิทยุโทรทัศน์ในรูปแบบ "ลุงจำลองตอบปัญหาและคุยกับลุงจำลอง" แม้จะมีกลุ่มเป้าหมายอยู่ที่เด็กและเยาวชน แต่ก็ได้รับความสนใจจากผู้ใหญ่และผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน เพราะเด็กและเยาวชนจะนำเรื่องที่ "ลุงจำลองตอบปัญหาและคุยกับลุงจำลอง" ไปพูดคุยกับผู้ใหญ่และผู้ปกครองทั้งยังรบเร้าให้ผู้ใหญ่และผู้ปกครองสนับสนุน "ลุงจำลอง" และพรรคพลั้งธรรม

กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของพรรคพลั้งธรรมทั้งสามรูปแบบนั้นก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างผู้ที่ผ่านกระบวนการกับพรรคพลั้งธรรมจนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของพรรคพลั้งธรรม มีความรู้สึกที่ดีต่อพรรคพลั้งธรรม ตลอดจนเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมทางการเมือง

เมืองของพรรคสังคมนิยม

4. การทำโครงการที่เสริมสร้างภาพลักษณ์อันเป็นที่ยอมรับของฐานคะแนนเสียง
ของพรรค

เป็นการตอบสนองความต้องการของฐานคะแนนเสียงของพรรค ในลักษณะที่โดดเด่นจนบุคคลทั่วไปเห็นว่าเป็นสัญลักษณ์ของพรรคสังคมนิยม และเป็นที่ยอมรับของฐานคะแนนเสียง การทำโครงการที่เสริมสร้างภาพลักษณ์อันเป็นที่ยอมรับของฐานคะแนนเสียงของพรรคสังคมนิยมสามารถพิจารณาได้สองประการสำคัญ ๆ คือ การบริหารกรุงเทพมหานคร และการจัดทำโครงการร้านทิ้งและบริษัทเท่ทูน

การบริหารกรุงเทพมหานครนั้นพรรคสังคมนิยมสามารถเข้ามาบริหารกรุงเทพมหานครตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 จนถึงปัจจุบัน จึงมีความต่อเนื่องและยาวนานในการสร้างผลงานและจัดทำโครงการอันเป็นที่ยอมรับของฐานคะแนนเสียง พรรคสังคมนิยมยังได้จัดทำโครงการพัฒนาชุมชนแออัดเพื่อสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงในประชาชนกลุ่มนี้ เพราะพรรคสังคมนิยมวิเคราะห์แล้วว่าในพื้นที่ชุมชนแออัดฐานคะแนนเสียงของพรรคสังคมนิยมมีอยู่อย่างอ่อนแอมาก หากพรรคสังคมนิยมสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนแออัดได้แล้ว บุคคลกลุ่มนี้ก็จะกลายเป็นฐานคะแนนเสียงของพรรคสังคมนิยมไปโดยปริยาย

โครงการร้านทิ้งและบริษัทเท่ทูน เป็นการริเริ่มของพลตรีจำลอง ศรีเมือง การดำเนินงานของร้านทิ้งนั้นพลตรีจำลอง ศรีเมือง จะชักชวนประชาชนทั่วไปบริจาคสิ่งของที่ยังใช้การได้ดี แต่เจ้าของไม่มีความจำเป็นต้องใช้ โดยมอบให้ร้านทิ้งนำไปขายแล้วนำรายได้ไปช่วยเหลือการกุศล ส่วนบริษัทเท่ทูนนั้นพลตรีจำลอง ศรีเมือง จะชักชวนประชาชนที่ต้องการลงทุนโดยไม่มีกำไรมาลงทุนที่บริษัทเท่ทูน เพื่อที่บริษัทจะได้นำเงินทุนไปซื้อสินค้าที่จำเป็นมาขายแก่ประชาชนทั่วไปในราคาเท่ทูน โดยไม่มีกำไร อันเป็นการแบ่งเบาภาระค่าครองชีพของประชาชน นอกจากนี้พลตรีจำลอง ศรีเมือง ยังได้นำสินค้าจากร้านทิ้งและบริษัทเท่ทูนไปขายในชุมชนแออัดทุกวันเสาร์ แล้วชักชวนประชาชนในชุมชนมาเป็นอาสาสมัครในการขายของ ทั้งยังได้มอบรายได้จากการขายของจากร้านทิ้งให้ชุมชนแออัดไว้ใช้ประโยชน์ในกิจการของชุมชน

จะเห็นว่าพลตรีจำลอง ศรีเมือง พยายามจะเข้าไปสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและสร้างภาพลักษณ์ของพรรคพลังธรรมให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนแออัด อันเป็นพื้นฐานคะแนนเสียงของพรรคพลังธรรมอ่อนแอ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ที่มอบสิ่งของให้แก่ร้านทั้ง ผู้ที่ร่วมลงทุนกับบริษัทเช่าทุนและผู้ซื้อสินค้าจากโครงการดังกล่าว เมื่อบุคคลเหล่านี้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อพลตรีจำลอง ศรีเมือง ก็ย่อมจะสนับสนุนพลตรีจำลอง ศรีเมือง และพรรคพลังธรรมในการเลือกตั้ง

การทำโครงการที่เสริมสร้างภาพลักษณ์อันเป็นที่ยอมรับของฐานคะแนนเสียงของพรรคพลังธรรม สามารถสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงของพรรคพลังธรรมในเขตกรุงเทพมหานครได้ เพราะเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างพรรคพลังธรรมกับประชาชน ประชาชนย่อมรู้สึกผูกพันที่ต้องการตอบแทนผลประโยชน์ อันเป็นการลงทุนทางสังคมอย่างหนึ่งที่เรียกว่าการพึ่งพาอาศัยกัน ก่อให้เกิดความผูกพันที่มีต่อกันและความผูกพันนี้กลับทำให้มีส่วนส่งเสริมให้เกิดความเชื่อถือ และข้อผูกมัดทางจิตใจต่อกันมากขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมในอนาคตประกอบกับความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษและความกตัญญูตเวทีของคนไทย ก็ย่อมจะทำให้ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการต่าง ๆ ของพรรคพลังธรรมกลายเป็นฐานคะแนนเสียงของพรรคพลังธรรมในการเลือกตั้ง

จากรูปแบบและวิธีการในการสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงของพรรคพลังธรรมในเขตกรุงเทพมหานครจะเห็นว่าป็นรูปแบบของการสร้างและรักษาฐานคะแนนที่แตกต่างจากการสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงของพรรคการเมืองทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะในชนบทที่อาศัยรูปแบบของความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนรากฐานความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ และผู้สมัครรับเลือกตั้งต่างมุ่งสร้างฐานคะแนนเสียง เพื่อชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยมีได้คำนึงถึงความถูกต้อง ความบริสุทธิ์ รูปแบบและวิธีการในการเลือกตั้ง มีการนำกลยุทธ์และกลยุทธ์ต่าง ๆ ทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง มาใช้ในการแข่งขันทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะต่อพรรคพลังธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำมาซึ่งการประสบความสำเร็จทางการเมืองของพรรคพลังธรรม ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะเป็น ประการดังต่อไปนี้

ก. ข้อเสนอแนะต่อผู้นำพรรค

1. ในอดีตที่ผ่านมาพรรคพลังธรรมมีหัวหน้าพรรคที่เข้มแข็งคือ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ซึ่งสามารถจรรโลงพรรคพลังธรรมให้เข้มแข็งเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป พลตรีจำลอง ศรีเมือง จึงเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของพรรคพลังธรรม พลตรีจำลอง ศรีเมือง มีลักษณะเด่น และเหมาะสมในการเป็นผู้นำพรรคหลายประการเช่น ชื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ สมถะ อุดม มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความสามารถในการจูงใจคนได้รับการเชื่อถือ และศรัทธาจากบุคคลภายในและภายนอกพรรค มีความสามารถในการควบคุมสมาชิกพรรค จึงเป็นลักษณะที่ผู้นำพรรคคนต่อ ๆ ไปน่าจะยึดถือเป็นแบบอย่างและพยายามเสริมสร้างให้มีอยู่ในตัวเอง
2. ผู้นำพรรคที่มีภาวะผู้นำสูงนั้น มีส่วนสำคัญที่ทำให้พรรคเข้มแข็งและดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง แต่ถ้าผู้นำพรรคที่มีภาวะผู้นำสูงนั้นออกจากตำแหน่งไปก็ไม่แน่ว่าพรรคจะสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ ดังนั้นผู้นำพรรคควรสร้างหลักการถาวร และสร้างการยึดมั่นในอุดมการณ์ของสมาชิกพรรคให้เกิดขึ้นให้ได้ หากสมาชิกพรรคไม่ยึดมั่นในหลักการและอุดมการณ์ผู้นำพรรคในฐานะประธานคณะกรรมการบริหารพรรคควรจะดำเนินการ โดยเด็ดขาด เพื่อให้สมาชิกพรรคยึดมั่นในหลักการและอุดมการณ์ของพรรค และควรลดบทบาทผู้นำพรรคลงแล้วให้ความสำคัญกับหลักการและอุดมการณ์ของพรรคเพื่อเมื่อผู้นำพรรคออกจากพรรคไปแล้วพรรคก็ยังคงดำเนินอยู่ได้

ข. ข้อเสนอแนะต่อพรรคในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เพื่อประโยชน์ของประชาชน

1. การกระทำการทุกอย่างในนามของพรรคพลังธรรม ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก โดยยึดสัญญาประชาคม 4 ข้อของพรรคเป็นแนวทางปฏิบัติ

2. พรรคพลั้งกรรมต้องทำเพื่อประชาชนทั้งในสภาและนอกสภา ทั้งในกรณีที่เป็นรัฐบาลและเป็นฝ่ายค้าน เช่น การเสนอร่างกฎหมาย การบริหารราชการแผ่นดิน การควบคุมรัฐบาล เป็นต้น

3. การช่วยเหลือประชาชน จะต้องทำอย่างต่อเนื่อง และตลอดไป เช่น การรับเรื่องราວร้องทุกข์ การออกเยี่ยมเยียนประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในชุมชนแออัดหรือพื้นที่ยากจนที่ฐานคะแนนเสียงของพรรคพลั้งกรรมไม่หนาแน่น

4. กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของพรรคพลั้งกรรมต้องให้บริการแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เช่น โรงเรียนการเมืองพลั้งกรรมต้องทำการฝึกอบรมวิศกรการเมืองให้ได้มากที่สุด เพราะเป็นฐานคะแนนเสียงรองรับพรรคพลั้งกรรม การให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนผ่านสื่อมวลชนต้องขยายกลุ่มเป้าหมายและกระทำการผ่านสื่อมวลชนหลาย ๆ ประเภทมากขึ้น

5. พรรคพลั้งกรรมควรเน้นทำหน้าที่และบทบาทของพรรคในการประสานประโยชน์ของกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพราะตามหลักการทั่วไปแล้ว กลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์จะมีบทบาทในการสร้างอิทธิพลต่อรัฐบาลในนโยบายสาธารณะ เช่น การนัดหยุดงานของสหภาพแรงงาน การเดินขบวนประท้วงของกลุ่มเกษตรกร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเรียกร้องรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลตามแต่กรณีปฏิบัติตาม เพราะต้องการรักษาผลประโยชน์ของตน ซึ่งในการนี้พรรคการเมืองจะทำหน้าที่ประสานประโยชน์ให้กับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ด้วยการเสนอให้มีกฎหมายแรงงานที่เป็นธรรมกับทั้งสองฝ่าย รวมทั้งกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ด้วย เหล่านี้เป็นต้น

ค. ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานศูนย์ประสานงานพรรคในฐานะสาขาพรรค

1. พรรคพลั้งกรรมควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานพรรคขึ้นในกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อให้ศูนย์ประสานงานพรรคได้ทำหน้าที่สาขาพรรคได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพราะกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจนี้หากมีการรวมตัวกันอย่างแน่นแฟ้นแล้วจะสร้างพลังกลายเป็นกลุ่มอิทธิพลที่สร้างอิทธิพลเหนือรัฐบาลได้ และกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจก็มีจำนวนมากเช่น สหภาพแรงงาน สมาคมกรรมกร สมาคมนายจ้าง เป็นต้น นอกจากนี้พรรคพลั้งกรรมควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานพรรคขึ้นในกลุ่มผลประโยชน์ทาง

สังคม เช่น กลุ่มนิสิตนักศึกษา เป็นต้น

2. พรรคพลังธรรมควรขยายศูนย์ประสานงานพรรคไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศมากขึ้น นับตั้งแต่จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และส่วนต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลักษณะของการบริหารราชการแผ่นดิน เพราะหากพรรคพลังธรรมมีศูนย์ประสานงานพรรคอยู่ในทุกพื้นที่แล้วจะสามารถใช้ศูนย์ประสานงานพรรคเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับพรรคพลังธรรม ทั้งยังสามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ แทนพรรคพลังธรรมได้ด้วย

3. พรรคพลังธรรมควรเปิดโอกาสให้ศูนย์ประสานงานพรรคมีอิสระในการดำเนินงานและมีส่วนร่วมในการบริหารพรรคมากขึ้น เช่น ควรเปิดโอกาสให้ศูนย์ประสานงานพรรคสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตที่ศูนย์ประสานงานพรรคนั้น ๆ ตั้งอยู่ เพราะจะทำให้ศูนย์ประสานงานพรรคให้ความร่วมมือในการรณรงค์หาเสียงมากขึ้น เนื่องจากศูนย์ประสานงานพรรคเป็นผู้เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยตนเอง

4. ศูนย์ประสานงานพรรคควรจะขยายฐานสู่ประชาชนมากขึ้น เข้าคลุกคลีกับประชาชนให้มากขึ้น เพื่อให้พรรคมีฐานประชาชนในท้องถิ่นอย่างหนาแน่น ศูนย์ประสานงานพรรคควรเร่งขยายกิจกรรมต่าง ๆ เข้าสู่ประชาชนมากขึ้นและทั่วถึงด้วยเช่น เปิดบริการรับเรื่องราวร้องทุกข์ ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน กำหนดให้สมาชิกศูนย์ประสานงานพรรคออกเยี่ยมเยือนประชาชนเป็นประจำ และบางโอกาสก็เชิญบุคคลสำคัญของพรรคไปพบปะกับประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น

ง. ข้อเสนอแนะต่อสมาชิกและนักการเมืองของพรรค

1. สมาชิกและนักการเมืองของพรรคพลังธรรม ควรจะยึดมั่นและปฏิบัติตามสัญญาประชาคม 4 ข้อของพรรคพลังธรรมอย่างเคร่งครัด และควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นถึงการยึดมั่นและปฏิบัติตามสัญญาประชาคม 4 ข้อของพรรคด้วย เพราะหากประชาชนได้ทราบและเห็นด้วย ประชาชนก็จะศรัทธาเชื่อมั่นต่อพรรคพลังธรรมเป็นอย่างมาก

2. สมาชิกและนักการเมืองของพรรคพลังธรรมควรจะแสวงหาสมาชิกพรรคเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา เพราะหากพรรคพลังธรรมมีสมาชิกมากขึ้นเท่าใดก็จะแสดงถึงความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรค พรรคก็就会有ความชอบธรรมในการดำเนินงานมากขึ้น เมื่อฐานสมาชิกมีมาก โอกาสที่พรรคพลังธรรมจะได้รับเลือกตั้งก็มีมาก และจะมีโอกาสดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

เมืองในฐานะรัฐบาลมากขึ้น

3. สมาชิกและนักการเมืองพรรคพลังธรรมควรประชาสัมพันธ์พรรคให้ประชาชนทราบในทุกเวลาที่มีโอกาส เพราะการประชาสัมพันธ์พรรคให้ประชาชนทราบจะทำให้ประชาชนรับและเข้าใจพรรค และเป็นการแสวงหาสมาชิกเพิ่มเติมได้ด้วย การประชาสัมพันธ์พรรคให้ประชาชนทราบถึงนโยบายของพรรค กิจกรรมต่าง ๆ ของพรรค ทั้งในสภาและนอกสภา ความเป็นไปภายในพรรค จะทำให้ประชาชนมองพรรคในแง่ดีอยู่เสมอ และประชาชนจะไม่ยอมหลงเชื่อบุคคลภายนอกที่จะมายุยงหรือชักนำความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อพรรคไปได้ และการประชาสัมพันธ์พรรคให้ประชาชนทราบจะเป็นการช่วยจัดข้อสงสัยของประชาชนที่มีต่อพรรคให้กระจ่างได้

4. สมาชิกและนักการเมืองของพรรคพลังธรรมควรวางแผนการรณรงค์หาเสียงระยะยาว การวางแผนรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งไม่ควรจะจำกัดอยู่ในเฉพาะช่วงเวลาที่มีการกำหนดว่าจะมีการเลือกตั้งใหม่เท่านั้น จะต้องรณรงค์หาเสียงอยู่ตลอดเวลา โดยจะต้องไม่ทิ้งพื้นที่ที่ต้องพยายามออกพื้นที่อยู่อย่างสม่ำเสมอ และพยายามสร้างผลงานทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา ต้องรณรงค์หาเสียงด้วยผลงาน ซึ่งไม่จำเป็นว่าจะต้องจำกัดอยู่เฉพาะแต่ผลงานในเขตเลือกตั้งของตน แต่อาจหมายถึงผลงานในระดับจังหวัดและในระดับชาติด้วย

จากข้อเสนอแนะข้างต้น ที่ผู้วิจัยได้เสนอแนะต่อพรรคพลังธรรมนั้น ถ้าหากทางพรรคพลังธรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าควรปฏิบัติตามข้อเสนอแนะดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยเชื่อว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อพรรคพลังธรรมบ้างตามสมควร และพรรคการเมืองต่าง ๆ ก็อาจจะนำไปปรับปรุง ใช้ได้ เพื่อความเข้มแข็งของสถาบันพรรคการเมืองไทยต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวโน้มและศักยภาพในการสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงของพรรคพลังธรรม
ในเขตกรุงเทพมหานคร

จากการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มรวมพลังจนมาเป็นพรรคพลังธรรมนั้น หากจะประเมินความสำเร็จด้วยจำนวนผลการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ ที่พรรคพลังธรรมส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันแล้ว จะพบว่า ฐานที่มั่นสำคัญของพรรคพลังธรรมอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร การที่พรรคพลังธรรมได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง จนเป็นที่ยอมรับด้วยดีในเขตกรุงเทพมหานครนั้น ได้อาศัยยุทธวิธีมากมายหลายประการประกอบกันจนเป็นการสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงในเขตกรุงเทพมหานครไว้ได้ ยุทธวิธีสำคัญ ๆ ที่พรรคพลังธรรมใช้ได้ผลมาแล้ว ประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางการเมืองของพรรค การจัดองค์กรทางการเมืองของพรรค โรงเรียนการเมืองของพรรค และการจัดทำโครงการที่เสริมสร้างภาพลักษณ์อันเป็นที่ยอมรับของฐานคะแนนเสียง หากปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวอ้างมานี้ ได้ดำเนินการในอนาคตอย่างต่อเนื่อง และพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นที่ถูกใจแก่ฐานคะแนนเสียงแล้ว พรรคพลังธรรมก็มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง แต่ถ้าหากดำเนินการได้ไม่เต็มที่แล้ว ก็อาจจะพ่ายแพ้ต่อคู่แข่งที่สำคัญ เช่น พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคประชากรไทยได้ หากจะพิจารณาแนวโน้มของการประสบความสำเร็จของพรรคพลังธรรมแล้ว ก็ควรจะพิจารณาถึงปัจจัยที่สำคัญ ๆ ในอันที่ทำให้พรรคพลังธรรมประสบความสำเร็จในอดีต เพราะจะทำให้ทราบว่าปัจจุบันนี้พรรคพลังธรรมได้ดำเนินการทางการเมืองอย่างไรอันจะส่งผลถึงอนาคตว่าจะเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ทราบศักยภาพของพรรคพลังธรรมนั่นเอง จากการศึกษาพบว่ายุทธวิธีที่ทำให้พรรคพลังธรรมประสบความสำเร็จในการสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงในเขตกรุงเทพมหานคร คือ การใช้ภาวะผู้นำทางการเมืองของพรรค การจัดองค์กรทางการเมืองของพรรค โรงเรียนการเมืองของพรรค และการจัดทำโครงการที่เสริมสร้างภาพลักษณ์อันเป็นที่ยอมรับของฐานคะแนนเสียงของพรรค หากพรรคพลังธรรมยังทุ่มเทดำเนินการตามยุทธวิธีที่เคยประสบความสำเร็จ และบริบททางการเมืองไม่เปลี่ยนแปลงแล้ว ผู้วิจัยเชื่อว่าพรรคพลังธรรมจะมีฐานคะแนนที่หนาแน่นในเขตกรุงเทพมหานคร แต่ปัจจุบันนี้ บริบททางการเมืองเปลี่ยนแปลงไปหลายปัจจัย อาทิ พรรคการเมืองคู่แข่งสำคัญเช่นพรรคประชาธิปัตย์ก็มีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมในเขตกรุงเทพมหานครขึ้นมาเรื่อย ๆ เพราะพรรคประชาธิปัตย์สรรหาผู้สมัครที่มีความรู้ความสามารถมาลงสมัครรับ

เลือกตั้งได้มากขึ้น จึงจะทำให้พรรคพลังธรรมจำเป็นต้องตระหนักถึงศักยภาพของคู่แข่งชั้นให้ดี แต่อย่างไรก็ตามผู้สมัครของพรรคพลังธรรมในปัจจุบันนั้นก็มีความเหมาะสม จึงทำให้พรรคพลังธรรมมีศักยภาพดีพอที่จะสู้กับพรรคการเมืองอื่นได้ ประกอบกับปัจจุบันนี้ (และอดีต) พรรคพลังธรรมมีการดำเนินการทางการเมืองที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต มีผลงานดี ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ เรียกว่า ไม่ต่างพร้อย จึงทำให้แนวโน้มของพรรคพลังธรรมยังเป็นแนวทางที่ประชาชนต้องการอยู่

ในกรณีของบุคลากรทางการเมืองของพรรคพลังธรรมนั้นปัจจุบันเริ่มจะมีการเปิดกว้างให้บุคคลจากหลายสาขาอาชีพเข้ามามีบทบาทภายในพรรคมากขึ้น เช่น มีกลุ่มนักวิชาการรุ่นใหม่ อย่างนายสุทิน นนเกตุ นายอุดมศิลป์ ศรีแสงนาม นักธุรกิจที่มีความสามารถ เช่น นายบุญชู โรจนเสถียร นายอากร อุนตระกูล หากบุคคลเหล่านี้สามารถเข้ากันได้ดีกับกลุ่มญาติธรรมชาวสันติอโศก และกลุ่มเพื่อนร่วมรุ่น จปร.7 ของพลตรีจำลอง ศรีเมือง ได้ดีแล้ว แนวโน้มของพรรคพลังธรรมจะมีฐานคะแนนเสียงที่แน่นอน เพราะแต่ละกลุ่มแต่ละฝ่ายก็มีฐานอำนาจและฐานคะแนนเสียงของตนเอง และบุคคลที่จะเป็นผู้ประสานกลุ่มต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้ดีคือ พลตรีจำลอง ศรีเมือง

ในประเด็นของการลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคพลังธรรมของพลตรีจำลอง ศรีเมืองนั้นหลายคนมองว่าจะเป็นการสร้างความอ่อนแอให้พรรคพลังธรรม จนทำให้ฐานคะแนนเสียงของพรรคอ่อนแอ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าในระยะแรก ๆ อาจจะทำให้พรรคพลังธรรมอ่อนแอจริง เพราะพลตรีจำลอง ศรีเมืองมีบทบาทมากในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคพลังธรรม แต่การลาออกของพลตรีจำลอง ศรีเมือง นั้นจะทำให้พรรคพลังธรรมดีในระยะยาว เพราะจะทำให้พรรคพลังธรรมได้รับการถ่ายโอนสัญลักษณ์ของความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมจากพลตรีจำลอง ศรีเมือง มาสู่พรรคพลังธรรมโดยตรง อันจะทำให้พรรคเข้มแข็ง และตอกย้ำอุดมการณ์ของพรรคให้ประชาชนเห็นเป็นรูปธรรมได้ว่าพรรคพลังธรรมอยู่ได้ด้วย การประพฤติปฏิบัติที่มีคุณภาพไม่ว่าบุคคลใดก็ปฏิบัติได้ อันจะทำให้แนวโน้มของพรรคพลังธรรมแข็งแกร่งยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้พรรคพลังธรรมมีความเป็นสถาบันยิ่งขึ้น (Institutionalization)

ปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้พรรคพลังธรรมมีแนวโน้มที่ดีในอนาคตคือ พรรคพลังธรรมยังเป็นที่ยังหวังของประชาชนได้เพราะพรรคพลังธรรมดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่มีคุณธรรม อีกทั้งบุคลากรทางการเมืองของพรรคก็มีความพร้อม และความสามารถสูง ในเรื่องของการคอร์รัปชั่นก็ไม่ใช่เป็นที่ยังเกรงของประชาชน ในส่วนของพรรคพลังธรรมเองก็ยังให้บริการต่าง ๆ ของประชาชนได้ดีโดยเฉพาะการให้การเรียนรู้ทางการเมือง เช่น การอบรมวิศกรการเมือง แม้ว่าประชาชนที่จะเข้าอบรมต้องจ่ายค่าอาหารและค่าใช้จ่ายเอง ก็ยังมีคนไปใช้บริการจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของพรรคที่โดยที่พรรคพลังธรรมไม่ได้ลงทุนอะไรมาเลย และหากโรงเรียนผู้นำของพลตรีจำลอง ศรีเมือง ประสบความสำเร็จแล้วจะทำให้แนวโน้มของพรรคพลังธรรมดีขึ้น เพราะโรงเรียนผู้นำของพลตรีจำลอง ศรีเมือง มีกลุ่มเป้าหมายอยู่ที่ผู้นำของกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ คือผู้นำภาคเกษตรกรรม และภาคอุตสาหกรรม ผู้ที่ผ่านการอบรมจากโรงเรียนผู้นำของพลตรีจำลอง ศรีเมือง ก็ย่อมจะสนับสนุนพรรคพลังธรรมเป็นธรรมดา

ปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่จะทำให้แนวโน้มของพรรคพลังธรรมมีศักยภาพดีคือปัจจัยด้านการเงิน พรรคพลังธรรมเป็นพรรคที่ได้ชื่อว่าใช้เงินน้อยที่สุดในการเลือกตั้ง แต่จากบัญชีงบดุลประจำปีที่พรรคการเมืองทุกพรรคจะต้องติดต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง (ปลัดกระทรวงมหาดไทย) ผลปรากฏว่าพรรคพลังธรรมมีการฝากเงินประจำไว้ใช้จ่ายคราวจำเป็นถึง 7 ล้านบาท และมีเงินหมุนเวียนถึง 10 ล้านบาท จึงสามารถที่จะใช้จ่ายในพรรคได้อย่างไม่ขาดสน ประทับกับที่มาของการเงินมาจากการบริจาคที่ประชาชนยอมรับได้ จึงส่งผลให้ภาพลักษณ์ของพรรคพลังธรรมดีมากในสายตาของประชาชนทั่วไป

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจากการพิจารณาจากบริบทต่าง ๆ แล้วพรรคพลังธรรมมีศักยภาพดี แต่ก็มีปัจจัยกระทบต่อพรรคพลังธรรม มีศักยภาพดีแต่ก็มีปัจจัยกระทบต่อพรรคพลังธรรมอยู่เป็นประจำ เช่น ในกรณีของสันติอโศก ในสังคมไทยนั้น ข้อกล่าวหาทางอาชญากรรมที่สามารถทำให้บุคคลสำคัญ ๆ ที่ผู้คนยอมรับในเกียรติภูมิต้องมีอันมัวหมองหรือตกต่ำไปในเมื่ออยู่ไม่กี่ข้อและหนึ่งในข้อกล่าวหาไม่กี่ข้อ ที่เพียงแต่มีเหตุอันควรสงสัยก็พอเพียงพอที่จะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเป็นที่ไม่ยอมรับหรืออาจถูกเกลียดชังโดยบุคคลทุกระดับทุกชั้นได้อย่างง่ายดาย ก็คือข้อกล่าวหาที่เป็นภัยต่อพุทธศาสนา มีข้อนำสังเกตว่าข้อหาที่ว่าสันติอโศกก่อให้เกิดความแตกแยกในพุทธศาสนาอันเป็นศาสนา

ประจำชาตินั้นได้ถูกโยงเข้ากับคำว่า "อัสซี" และ "เทวทัต" อย่างชาญฉลาดเพราะสำหรับชาวไทยพุทธแล้ว เทวทัตคืออัสซีผู้ประกอบอนันตริยกรรม อันไม่อาจภัยได้ต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความรุนแรงของข้อกล่าวหาไปถึงขนาดที่อาจกล่าวได้ว่าแม้แต่อาชญากรหรือผู้ประกอบกรรมชั่วอื่น ๆ พรรคพลังธรรมก็ตระหนักถึงปัญหานี้จึงได้พยายามลบภาพสันติอโศกออกจากพรรคพลังธรรม เช่น การดึงพันเอกชินวุธ สุนทรสีมะ มาดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคพลังธรรม ซึ่งพันเอกชินวุธ สุนทรสีมะ ก็เป็นบุคคลใกล้ชิดกับมหาเถรสมาคม การที่พลตรีจำลอง ศรีเมือง ลดการไปมาหาสู่สันติอโศก และไปผูกพันกับพระภิกษุที่เป็นที่ยอมรับของประชาชนเช่น พุทธทาสภิกขุ พระปัญญานันทภิกขุ ทำให้ภาพพจน์ของสันติอโศกให้พรรคพลังธรรมคลายลงไปบ้าง แต่ก็ยังไม่ชัดเจนจนใสสะอาด ฉะนั้นหากพรรคพลังธรรมสามารถลบภาพของสันติอโศกในพรรคพลังธรรมลงไปได้แล้ว ศักยภาพของพรรคพลังธรรมดีขึ้น

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2536 ที่ผู้วิจัยเชื่อว่ากระทบกระเทือนต่อฐานคะแนนเสียงของพรรคพลังธรรมคือการที่กรุงเทพมหานคร โดยการบริหารของพรรคพลังธรรมจะให้บริษัทเอกชนใช้สวนลุมพินีเป็นที่จอดรถและอยู่ซ่อมรถใหม่ ทำให้ได้รับการต่อต้านจากกลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ มาก ประกอบกับการโหมโรงของสื่อมวลชนแห่งหนึ่ง ที่โยงใยการกระทำดังกล่าวของกรุงเทพมหานคร โดยพรรคพลังธรรมว่าเป็นการขัดพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 6 ทำให้ภาพลักษณ์ของพรรคพลังธรรมน่าเป็นห่วงมาก แต่ขณะเดียวกันก็ได้รับการชานรับจากประชาชนจำนวนไม่น้อยที่พรรคพลังธรรมมีเจตนาดีในการแก้ไขปัญหายาเสพติด แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การกระทำของพรรคพลังธรรมในกรณีดังกล่าวของพรรคพลังธรรมก็ตามคุ่มค่าทางเศรษฐกิจมาก แต่ไม่คุ่มค่าทางการเมือง

จากที่กล่าวมาถึงแนว โนม์และศักยภาพของพรรคพลังธรรมที่ผ่านมา นั้น เป็นการวิเคราะห์ภายใต้บริบททางการเมืองที่เกิดขึ้นและคงอยู่ หากบริบททางการเมืองเปลี่ยนไปอาจจะทำให้ฐานคะแนนเสียงของพรรคพลังธรรมแตกต่างไปจากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ก็ได้

การสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงของพรรคพลังธรรมในเขตกรุงเทพมหานครที่
ผ่านมานั้น ถือเป็นยุทธวิธีที่มีคุณธรรมทางการเมือง สามารถยอมรับได้จึงน่าจะขยายกว้างออก
ไปในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อที่จะเป็นการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองให้บริสุทธิ์
ยุติธรรม และมีคุณธรรม อันจะเป็นการจรรโลงระบอบประชาธิปไตยของไทยให้สัมฤทธิ์ผล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย